

به نام خداوند بخشنده مهربان

مدیریت خدمات آموزشی

مجموعه دروس معارف اسلامی

اردیبهشت ماه ۱۴۰۰

دروس معارف اسلامی

به منظور فراهم آوردن زمینه های **یکسان سازی سرفصل و محتوای دروس معارف اسلامی و اجرای هماهنگی** آن در دانشگاه ها و موسسات آموزش عالی کشور و همچنین تعیین جایگاه گروه معارف اسلامی در نظام تشکیلاتی و سازمان اداری و آموزشی دانشگاه ها **بخشنامه ها و دستورالعمل های متعددی** از سوی وزارت عتف به دانشگاه ها ابلاغ شده است؛

مطالب ارائه شده در این مجموعه، برگرفته از **بخشنامه های ابلاغی وزارت عتف** بوده که در انتهای اسلایدها به **بخشنامه های مربوطه** اشاره شده است.

جدول دروس معارف اسلامی

دروس معارف اسلامی جزء دروس عمومی بوده و شامل ۱۶ درس در ۵ گرایش می باشد که دانشجویان ملزم به اخذ ۶ درس به ارزش ۱۲ واحد از بین مجموعه دروس معارف اسلامی می باشند:

جدول دروس معارف اسلامی در ۵۴۲ جلسه شورای عالی انقلاب فرهنگی مورخ ۸۳/۴/۲۳ تصویب و ابلاغ شده و مجدداً طی بخشنامه شماره ۲/۲۱/۷۰۲۳۴ مورخ ۹۶/۴/۷ وزارت عتف جدول و سرفصل دروس معارف اسلامی مطابق جدول اسلاید بعد جهت اجرا به دانشگاه ها ابلاغ گردید.

گرایش	عنوان درس	تعداد واحد	ساعت تدریس
مبانی نظری اسلام از این مجموعه دو درس انتخاب می شود	اندیشه اسلامی ۱ (مبدا و معاد)	۲	۳۲
	اندیشه اسلامی ۲ (نبوت و امامت)	۲	۳۲
	انسان در اسلام (معادل اندیشه اسلامی ۱)	۲	۳۲
	حقوق اجتماعی و سیاسی در اسلام (معادل اندیشه اسلامی ۲)	۲	۳۲
	فلسفه اخلاق (با تکیه بر مباحث تربیتی)	۲	۳۲
اخلاق اسلامی از این مجموعه یک درس انتخاب می شود	اخلاق خانواده (طبق مصوبه سال ۱۳۹۰ شورای اسلامی شدن دانشگاه ها این درس اضافه شده است)		
	اخلاق اسلامی (مبانی و مفاهیم)	۲	۳۲
	آیین زندگی (اخلاق کاربردی)	۲	۳۲
	عرفان در اسلام	۲	۳۲
	انقلاب اسلامی ایران	۲	۳۲
انقلاب اسلامی از این مجموعه یک درس انتخاب می شود	آشنایی با قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران	۲	۳۲
	اندیشه سیاسی امام خمینی	۲	۳۲
	تاریخ فرهنگ و تمدن اسلامی	۲	۳۲
تاریخ و تمدن اسلامی از این مجموعه یک درس انتخاب می شود	تاریخ تحلیلی صدر اسلام	۲	۳۲
	تاریخ امامت	۲	۳۲
	تفسیر موضوعی قرآن	۲	۳۲
آشنایی با منابع اسلامی از این مجموعه یک درس انتخاب می شود	تفسیر موضوعی نهج البلاغه	۲	۳۲

نکاتی که به استناد دستورالعمل ها و بخشنامه های ابلاغی، در ارایه دروس معارف اسلامی رعایت آن ها توسط دانشگاه ها و مراکز علمی و پژوهشی ضروری می باشد به شرح ذیل اعلام می گردد:

1. نظارت بر کیفیت ارایه دروس معارف اسلامی و ارزیابی عملکرد گروه های معارف بر عهده **نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه ها** (معاونت امور اساتید و دروس معارف اسلامی) می باشد.
2. به منظور **استمرار ارتباط دانشجویان** با مباحث دینی در طول دوران تحصیل عناوینی که احتیاج به پیشنهاد دارد، ترتیب و پیشنهاد رعایت شود؛ بنابراین انتخاب همزمان دروس اندیشه اسلامی ۱ و ۲ در یک نیمسال تحصیلی خلاف مقررات و آیین نامه های جاری گروه معارف می باشد.
3. دانشجویان در هر نیمسال فقط **مجاز** به انتخاب **یک عنوان درسی (۲ واحد)** از مجموع دروس معارف اسلامی می باشد؛ دانشجویان ترم آخر از این بند مستثنی می باشند و حداکثر دو درس (۴ واحد) می توانند انتخاب نمایند. (بند دو و سه طی بخشنامه های شماره ۱۶۹۳/۳/۹۶ مورخ ۳/۵/۹۶ و ۵۵۴۰/۱/۹۶ مورخ ۱۶/۵/۹۶ معاونت آموزشی و پژوهشی نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه ها از طریق وزارت عتف به دانشگاه ها ابلاغ شده است).
4. دانشجویان **اقلیت های دینی** می توانند ۱۲ واحد دروس معارف اسلامی را از بین مجموعه دروس معارف اسلامی بدون محدودیت انتخاب نمایند.

5. بر اساس نامه شماره ۲۲/۵۵۳۶ مورخ ۷۵/۱۰/۱۹ وزارت فرهنگ و آموزش عالی دانشجویان **اقلیت های مذهبی** که مایل نباشند دروس معارف اسلامی (اندیشه اسلامی ۱، اندیشه اسلامی ۲، تاریخ اسلام و متون اسلامی) را بگذرانند می توانند به جای این دروس چند درس از دروس مختلف علوم انسانی مثلا روانشناسی، علوم تربیتی، جامعه شناسی و نظایر آن را انتخاب کنند و بگذرانند تا سقف واحدهای عمومی آن ها به حد نصاب برسد.

6. از آنجایی که ابتدا باید زیربنای اعتقادی و معرفتی دانشجویان مستحکم گردد تا با یقین به باورهای دینی، زمینه برای پذیرش تعالیم اخلاقی فراهم گردد لذا ترتیب ارایه دروس معارف در طول دوران تحصیل به صورت ذیل پیشنهاد شده است:

✓ **نیمسال اول:** گرایش مبانی نظری اسلام (اندیشه اسلامی ۱)

✓ **نیمسال دوم:** گرایش مبانی نظری اسلام (اندیشه اسلامی ۲)

✓ **نیمسال سوم:** گرایش اخلاق اسلامی (اخلاق اسلامی)

□ **در نیمسال سوم همزمان با درس اخلاق اسلامی، درس دانش خانواده و جمعیت ارائه شود**

✓ **نیمسال چهارم:** گرایش آشنایی با منابع اسلامی (تفسیر موضوعی قرآن)

✓ **نیمسال پنجم:** گرایش تاریخ و تمدن اسلامی (تاریخ تحلیلی صدر اسلام)

✓ **نیمسال ششم:** گرایش انقلاب اسلامی (انقلاب اسلامی ایران)

7. در صورتی که در سرفصل مصوب یک رشته تحصیلی، یک یا چند درس با محتوای تخصصی دروس معارف وجود داشته، یا برخی از دروس اصلی یا تخصصی آنان با دروس معارف اشتراک محتوایی داشته باشد، **تکرار آن درس در گروه معارف مجاز نیست** و دانشجویان می باید کسر واحدهای درسی خود را از بین **سایر دروس** معارف مطابق جدول ارائه شده، تا سقف واحدهای معارف انتخاب و تکمیل نمایند. (بدین معنی که در صورت هم نام و یا هم محتوا بودن درس تخصصی با یکی از دروس معارف اسلامی، دانشجو مجاز نیست همان درس را به عنوان دروس عمومی معارف اسلامی انتخاب نماید و می بایست، درس دیگری در همان **گرایش** از مجموعه دروس معارف انتخاب نماید؛ به عنوان مثال اگر انقلاب اسلامی ایران جزء دروس اصلی دانشجو در سرفصل باشد، می تواند برای تکمیل واحدهای معارف تا سقف ۱۲ واحد می تواند درس آشنایی با قانون اساسی جمهوری اسلامی که در گرایش انقلاب اسلامی ذکر شده و هم ارز درس انقلاب اسلامی ایران می باشد را اخذ نماید.
8. موضوع **الزامی بودن گذراندن ۱۲ واحد از دروس معارف اسلامی** در طول دوره تحصیلی مجدداً طی بند ۳ نامه شماره ۴۰/۸۹/۲۹۹۶ مورخ ۸۹/۴/۳۰ از سوی معاون امور اساتید و دروس معارف به دانشگاه علامه طباطبائی اعلام شده است.
9. طبق بخشنامه شماره ۲/۸۳۰۴۵ مورخ ۹۲/۶/۶ و طبق مصوبه جلسه ۲۵۳ مورخ ۹۲/۲/۱۶ شورای اسلامی شدن دانشگاه ها و مراکز آموزشی، برنامه ریزی در خصوص اصلاح، ارتقاء درس، بررسی صلاحیت اساتید، برگزاری دوره های آموزشی و بازآموزی و نظارت بر نحوه ارایه درس دانش خانواده و جمعیت بر عهده کمیته معارف وزارت متبوع است.

الزامات برنامه ریزی دروس معارف اسلامی به صورت متمرکز

از آنجاییکه دروس معارف اسلامی اهمیت بسزایی در **جهت دهی تفکر و رفتار دانشجویان** دارد لذا برای بهینه شدن این اثر گذاری لازم است الزامات و شرایط ارایه دروس گروه معارف اسلامی، با هدف جلوگیری از نابسامانی ها و مشکلات رعایت گردد:

- ❖ تاکید بر موضوع **تفکیک جنسیتی**
- ❖ توجه به مسائل مختلف از جمله **نیاز سنجی** و در نظر گرفتن **تعداد واقعی دانشجویان** در ارائه گروه های درسی
- ❖ کلاس ها هر دانشکده **حداقل در ۲ تا ۳ روز** ارایه شود
- ❖ **زمان تشکیل** کلاس ها از ساعت ۸ الی ۱۲ و ۱۳ الی ۱۷ باشد و از گذاشتن کلاس ها فقط در ساعت ۱۳ الی ۱۵ یا ۱۷ الی ۱۹ اجتناب شود بلکه فراوانی کلاس ها همه ساعات روز باشد
- ❖ **ترتیب دروس** را طبق طبقه بندی فوق (در هر نیمسال درس مربوطه) رعایت نمایند
- ❖ دانشکده ملزم به ارائه یک درس از مجموع دروس یک گرایش می باشند؛ یعنی از مجموعه دروس اخلاق اسلامی، که شامل اخلاق اسلامی، آیین زندگی و عرفان عملی در اسلام می باشد؛ دانشکده می تواند یکی از این دروس یعنی اخلاق اسلامی را برای تمام رشته های دانشکده ارائه نمایند؛ لذا دو یا سه عنوان که هم ارز و از یک گرایش می باشند در یک دانشکده ارائه نشود.
- ❖ **عدم ارائه گروه های بیش از حد** برای هر دانشکده (حداقل گروه در نظر گرفته شود؛ یعنی اگر ۵ کلاس پیش بینی کردند ۴ کلاس در نظر بگیرند)
- ❖ از آنجایی که اساتید از استان قم دعوت می شوندو با توجه به اینکه اساتید معارف برای تدریس باید مجوز داشته باشند و مجوز آنها معمولاً در دو گرایش است، لذا بایستی درس ها به شکل ۴ الی ۸ ساعت از یک یا دو گرایش در دانشکده در نظر گرفته شود

❖ برای این منظور لازم است دانشکده ها، **چند کلاس (حدالامکان کلاس های بزرگ)** را برای ارائه این دروس خالی نگه دارند؛

❖ دانشکده های واقع در **پردیس دهکده المپیک** می توانند در یک یا دو دانشکده ، کلاس های مربوط به دروس معارف را مشترکا برگزار نمایند.

❖ ظرفیت کلاس ها **بالای ۳۵ نفر** خواهد بود.

با توجه به دلایل و الزامات ذکر شده پیشنهاد برنامه ریزی ارائه مجموعه این دروس توسط گروه معارف اسلامی در دانشکده الهیات و معارف اسلامی مطرح شده است که در صورت موافقت، مشکلات دانشکده ها در مورد این دروس کاسته خواهد شد.

بخشنامه های ابلاغی از سوی وزارت عتف

1. تصویب جدول دروس معارف اسلامی در ۵۴۲ جلسه شورای عالی انقلاب فرهنگی مورخ ۸۳/۴/۲۳
2. دستور العمل اجرایی دروس معارف اسلامی توسط شورای عالی انقلاب فرهنگی تصویب و طی بخشنامه شماره ۲۲/۷۹۸۵ مورخ ۸۴/۸/۱۶ وزارت عتف به دانشگاه ها ابلاغ گردید. این دستورالعمل در ۱۲ ماده و ۷ تبصره در ۴۵ جلسه مورخ ۸۴/۵/۴ کمیته برنامه ریزی معارف اسلامی وزارت عتف به تصویب رسید و از تاریخ ابلاغ برای کلیه ورودی های سال ۱۳۸۴ به بعد لازم الاجرا می باشد.
3. بخشنامه شماره ۵۵۳۶/۲۲ مورخ ۷۵/۱۰/۱۹ وزارت فرهنگ و آموزش عالی در خصوص دانشجویان اقلیت های مذهبی
4. بخشنامه شماره ۲۱/۲۸۰۵ مورخ ۸۷/۴/۱۸ وزارت عتف در خصوص برنامه ریزی و اجرای دروس معارف اسلامی در ترم تابستان
5. اضافه شدن درس اخلاق خانواده به جدول دروس معارف اسلامی طبق مصوبه سال ۱۳۹۰ شورای اسلامی شدن دانشگاه ها
6. بخشنامه شماره ۲/۷۳۰۴۵ مورخ ۹۲/۶/۶ و طبق مصوبه جلسه ۲۵۳ مورخ ۹۲/۲/۱۶ شورای اسلامی شدن دانشگاه ها در خصوص درس دانش خانواده و جمعیت
7. بخشنامه شماره ۲/۲۱/۷۰۲۳۴ مورخ ۹۶/۴/۷ وزارت علوم عتف جدول و سرفصل دروس عمومی از جمله دروس معارف اسلامی جهت اجرا مجدداً به دانشگاه ها ابلاغ شد.
8. بخشنامه شماره ۹۶/۳/۱۶۹۳ مورخ ۹۶/۵/۳ معاونت آموزشی و پژوهشی نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه ها از طریق وزارت عتف به دانشگاه ها ابلاغ شده است
9. بخشنامه شماره ۹۶/۱/۵۵۴۰ مورخ ۹۶/۵/۱۶ معاونت آموزشی و پژوهشی نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه ها از طریق وزارت عتف به دانشگاه ها ابلاغ شده است

سپاس از توجه و همراهی شما بزرگواران